

HAKİKAT VE SURETLER

Muhyiddin Arabi'de Hayal İlmi

HAKİKAT VE SURETLER

YALKIN TUNCAY

Ahir Zaman Yayınları: 92

Din ve Yaşam: 10

© 2022, Ahir Zaman Yayınları

© Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince Ahir Zaman Yayınlarına aittir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Sertifika No: 52165

Yayın Yönetmeni: M. Endülüş Özbay

Yayın Koordinatörü: Fatih Alemdar

Editör: Tülin Özçakır

Kapak Tasarım: Murat Karanfil

İç Tasarım: Burhan Maden

Baskı: Nur Basım Yayın

Maltepe Mh. Davutpaşa Cd. Güven San. Sitesi

C Blok: 83/3 No: 258 Zeytinburnu / İstanbul

Tel: 0507 466 20 69

Sertifika No: 50926

ISBN: 978-605-7533-23-4

1. Baskı: 2022

internet: www.ahirzaman.com.tr

e-mail: az@ahirzaman.com.tr

AZ Yayıncılık Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.

İkitelli Organize Sanayi Bölgesi,

Heskoş San. ve Tic. Mrkz. MS Blok No: 77

İkitelli-Başakşehir-İSTANBUL

Tel-Faks: 0212 512 86 64

HAKİKAT VE SURETLER

Muhyiddin Arabi'de Hayal İlmi

YALKIN TUNCAY

Araştırmacı, yazar. 1966'da Ankara'da doğdu. Finans sektöründe yöneticilik görevlerinde bulundu. Yardımlaşma ve kişisel gelişim derneklerinde Başkanlık görevlerini yürüttü. Resim, hat ve kâligrafi sergileri açtı. Psikoloji, alternatif tıp ve tedaviler, metafizik, tasavvuf ve benzeri alanlarda eğitimler aldı. Muhtelif dergilerde yazı ve makaleleri yayınlandı. Birikimlerini; verdiği eğitim, seminer ve kitaplarla paylaştı. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Kitapları: Kuantsal Birlik Bilinci ve İlahi Aşk (1999), Astroloji Mucizesi ve İslam (2005), Kuantum Tasavvuf-1 (2015), Allah'a Dost Olmak (2016), Bütüncül Şifa/ Bio Terör ve Holistik Farkındalık (2019), Kuantum Rüya/ Bab-ı Nevm (2021), Kuantum Tasavvuf-2 (2021), Muhyiddin Arabi'yi Anlamak (2022).

MUHYİDDİN ARABİ

1165 ile 1240 tarihleri arasında yaşamış, ünlü İslâm düşünürü, mutasavvıf, yazar ve şair. Tasavvufta otorite oluşu ile “Şeyhü'l-Ekber”, dinî ilimlerde müceddid oluşu ile de “Muhyiddin” ünvanlarını almıştır. Tüm eserlerinde mârifetullahı ilimler dairesinin merkezine almış, hakikate dair ilimlerin çeşitli konularına açıklamalar getirmiştir. Tasavvuf, tefsir, hadis, fıkıh, tarih, ilm-i havâs gibi çok geniş bir alanda yazmış olduğu yüzlerce eseri mevcuttur.

Üvey evladı da olan Konevî tarafından, Şeyhin vahdet-i vücud düşüncesinin ilk sistematik izahı yapılmıştır. Şeyh'in tahminen 550 civarındaki eserlerinden yaklaşık 245 eseri günümüze ulaşmıştır. En kapsamlı olanı Fütuhat-ı Mekkiye'dir. Bu eserinde Allah'ın keremiyle elde ettiği ilimler sayesinde edindiği öğretilerini, en çok bilinen ve okunan Fusûsü'l-Hikem adlı kitabında özetler. Şeriat, ilahiyat, felsefe, tasavvuf, kozmoloji, psikoloji ve diğer ilimlerin sentezine ulaşmıştır.

KISALTMALAR

- BULGA: Bülğatü'l-Gavvas
CELALE: Kitabü'l-Celal Ve'l Cemal
DİVAN: Divan-ı İbn Arabi
EYYAM: Eyyami'-Şen
FUSÛS: Fusûsü'l-Hikem
FÛTUHAT: el-Fütûh'âtü'l-Mekkiyye
HADİS: Hadis-i Şerif
İNŞA: İnşa'üd-Devair
ŞAHİD: Kitabü-ş-Şahid
ŞEYH: Şeyh'ül-Ekber Muhyiddin Arabi
TERACİM: Kitabu't-Teracim
UKLE: Ukletül'l Müstevfiz

İçindekiler

MUHYİDDİN ARABİ	5
KISALTMALAR.....	6
TAKDİM.....	11
GİRİŞ	14
BÖLÜM IBERZAH: HEM O/HEM O DEĞİL.....	17
BÖLÜM II HAYAL VE BERZAH	20
BÖLÜM III BERZAH MERTEBESİ VE TECELLİSİ	25
BÖLÜM IV İNSAN BERZAHİ	27
BÖLÜM V RÜYADAN UYANMAK	29
BÖLÜM VI HAYAL İLMİ VE TEMEL PRENSİPLER.....	31
BÖLÜM VII YARATMA.....	33
BÖLÜM VIII RAHMANIN NEFESİ VE AMÂ	36
BÖLÜM IX HAKK'IN BEŞ BULUNUŞ MERTEBESİ VE SURETLERİN KABULÜ	39
BÖLÜM X SEVGİ- NEFES VE AMÂ.....	42
BÖLÜM XI HAKK'IN İNANÇ SAHİBİNİN İNANCI SURETİNDE ZUHUR ETMESİ	44
BÖLÜM XII HAYAL İMKÂNSIZI TANIMAZ- İMKÂNSIZIN VARLIĞI ..	47
BÖLÜM XIII ÂLEMİN AYNASI- HAKK'IN AYNASI- MUHAMMEDİ AYNA.....	50
BÖLÜM XIV ARİFİN KALBİNDEKİ İLAHİ TECELLİNİN HAYAL ÂLEMİNDE VARLIK KAZANMASI.....	54
BÖLÜM XV İLAHİ HAYAL VE GÖLGELER.....	56
BÖLÜM XVI SECDE EDEN GÖLGELER.....	58
BÖLÜM XVII ALLAH'IN GÖLGESİ VE HALİFE	62
BÖLÜM XVIII RAHMANIN GÖLGESİ VE UZAYAN GÖLGE	64
BÖLÜM XIX CENNET ÇARŞISINDAKİ SURETLER.....	66

BÖLÜM XX TASVİR KUDRETİ -MUHAYYİLE.....	68
BÖLÜM XXI SURETLER	70
BÖLÜM XXII ALLAH'IN SURETİ ÜZERİNE YARATILAN ADEM- İKİ SURET VE HİLAFET	72
BÖLÜM XXIII İLAHİ (MÜKEMMEL) SURET- İNSAN-I KAMİL.....	75
BÖLÜM XXIV İNSANIN İKİ VECHİ (YÜZÜ).....	78
BÖLÜM XXV HALK EDİŞ MERTEBELERİ	79
BÖLÜM XXVI MÜMİNİN KALBI	83
BÖLÜM XXVII İLK HALK EDİŞ: MUHAMMEDİ NUR	84
XXVIII İLAHİ TECELLİ VE SURETLERİ ANLAMAK	85
BÖLÜM XXIX SURETLENEN SÖZ VE FİİLLER	88
BÖLÜM XXX MUHAYYİLENİN SORUMLULUĞU- DÜŞÜNCE VE MUHAYYİLE MUKAYESESİ	90
XXXI ALGILARIMIZ VE HAYAL	94
BÖLÜM XXXII İBADETLERİN VE NİYETLERİN SURETLENMESİ, TESPİHLERİ, RUH ÜFLEYEN SURET	97
BÖLÜM XXXIII NEFESLERDEN YARATILAN MELEK SURETLERİ VE GÖRÜNMELERİ.....	101
BÖLÜM XXXIV AMELLERİN, TABİR EDİLEN RÜYANIN SURETLENMESİ VE DİRİLTİLEN SURETLER.....	104
BÖLÜM XXXV HAYALDEKİ İDRAK KUVVETİ-VAHİY-BİTİŞİK HAYAL	107
BÖLÜM XXXVI RÜYANIN HAKİKATİ VE SADIK (AÇIK) RÜYALAR- RÜYANIN ANLATIM VE TEVLİLİNİN SONUÇLARI	110
BÖLÜM XXXVII HAK NAZARI VE GAFLET NAZARI İLE EŞYANIN HAKİKATİNİ MÜŞAHEDE	115
BÖLÜM XXXVIII RÜ'YET VE MÜŞAHEDE.....	118
BÖLÜM XXXIX HİCAP ÖRTÜLERİ- PERDELER	120
BÖLÜM XL İLAHİ VE BEŞERİ HAYAL- MİSAL VE KABİR ÂLEMLERİ	123
BÖLÜM XLI HAYALİN GENİŞLİĞİ- İSRAFİL'İN BOYNUZU	125
BÖLÜM XLII NEFS-İ NATİKA VE HAYAL İLİŞKİSİ	127
KAYNAKLAR.....	130

Bismillâhirrahmânirrahîm
"Rabbim ilmimi arttır." (Taha/114)

TAKDİM

Hamd âlemlerin rabbi olan Allah'adır.

Salât ve selam; kendisi sebepsiz yaratılan, tüm varlığın yaratılış sebebi olan Hazreti Muhammed Mustafa (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize olsun.

“Eşyayı zatiyla bilmediği sürece, kimse adına bilgi gerçekleşmez” der Muhyiddin Arabi. Eşyayı zatiyla bilebilen sadece BİR'dir. Bir dışındakiler taklittedirler. O halde yine O'nu bilmede onu taklit etmemiz gerektiğini söyler Şeyhimiz. Akıl, taklit yoluyla bilmeye yönelirken bazen isabet eder, bazen de edemez. O halde insanın Allah'ı bilmesi yine Allah ile olacaktır. Ta ki Hak “duyma ve görme” gücümüz olana dek. *“Kulumu sevince, gören gözü, duyan kulağı, tutan eli olurum. Artık o benimle görür, benimle tutar, benimle yürür.”* (Hadis)

Bu nedenle marifete ulaşmak ve hakikat ehli olabilmek için insan, Allah'tan bilgi talep etmeli, O'ndan ilmini öğrenmeye çalışmalıdır. Bu yüzden *“Rabbim ilmimi arttır”* dememiz ve arif olmak için vesileler aramamız tavsiye edilir. Muhammedi Hakikati vesile edip, hakkıyla anlayıp idrak edenler her daim huzurda Hak ile yaşarlar. İnsan ancak bu makamda uyanır ve Allah'ın cemalini müşahade

eder. Bu hakikat, arifler tarafından “Allah’ı ancak Allah görür” sözü ile ifade edilir. “Kendini bilen Rabbin bilir” hadisi ile Allah seni sana delil kılmıştır. Allahu Zülcelal marifet (kendisini bilmek) hakkında şöyle buyurur: “Onlara ayetlerimizi ufuklarda ve nefslerinde göstereceğiz ki onlara onun Hak olduğu görünür.” (Fussilet/53)

Allah farklı farklı görünüşleriyle bilinir olmasına yönelik tüm yolları bizlere açmıştır. “Her nerede olursanız olun Allah sizinledir.” (Hadid/4) “Her ne yana dönerseniz, Allah’ın vechi oradadır.” (Bakara/115) İşte bu, O’nun hakikatidir. Kamil olan görüş, her yaratılmışı Yaratıcısının verdiği şekilde yerli yerine yerleştirebilmektir. Hakk’ı ve Marifeti bilme yolunda Muhyiddin Arabi Hazretleri, bilinmesi ve öğrenilmesi gereken yedi ilimden bahseder ki bunlardan biri de “Hayal İlmi” dir.

Eşyanın (her şeyin) hakikati, hayaldir. Kâinat Allah’ın ilmindeki suretlerden ibarettir, der tasavvuf ehli. Hologram bir kâinatta yaşıyoruz ve bu hologram evreni de aynen onun gibi hologram bir beyin ile algılayabiliyoruz. Bunu da ilim insanları ifade eder. İşte bu muazzam hayalin sahibi; varlığın hakikati olan Allah’tır. Hologram bir insan görüntüsü düşünürsek, kendine göre bir varlığından, mevcudiyetinden bahsedilebilir. Görüntüde özgürce hareket eder ve kararlar alır. Lakin bu hologram, insan varlığını ve görüntüsünü her an kendini projekte eden hakikatten, yine kendi hakikati, istidatı ve ayan-ı sabitesi gereğince alır. Yani, bu holografik gerçeklik, varlığını; ilmiyle, ilmini, ilminde seyreden Allah’tan alır.

Kâinat; farklı dalga boylarından (frekanslardan) oluşan muazzam bir okyanustan ibaret. Âlem, elektriksel ve manyetik alanlardan oluşan dev bir okyanus... İsrail (gravitasyon), Azrail (Kuvvetli Nükleer Güç) ve diğerleri. Her

biri görevine itaat eden şuurlu varlıklarla kaplı. Enerji diye genellemişiz, lakin bildiğimiz ve bilmediğimiz pek çok boyutlar, kâinat okyanusunda ahenkli bir titreşim halinde dalgalanmakta. Algıladığımız ve algılayamadığımız tüm suretler, Hakk'ın gölgeleri mesabesinde. Bizden istenen suretlerden yol bularak asla rücu edebilmek. “O”, hangi özellik veya mânânın ortaya çıkmasını dilemişse, o mânâya uygun surete bürünmüş ve o suretin şartları içinde gerekenleri ortaya koymuştur. “De ki: *‘Herkes yaratılış programı (fıtratı - şâkilesi) doğrultusunda fiiller ortaya koyar!’..*” (İsra/84) Yani hangi özellik veya mânânın ortaya çıkması dilenmişse, onun ortaya çıkışı doğrultusunda bir program oluşturulmuş; o program doğrultusunda meydana gelen yapıdan da arzulanan fiiller ortaya çıkmıştır. “Allah kulu-nu hangi surette var etmişse, yöneldiği yer o suret olduğu gibi yüzü de o surettedir” der Muhyiddin Arabi Hazretleri.

Bilinmeyi dileyen ve isteyen Allah'tır. “*Gizli bir hazineydim, bilinmek istedim*” kudsi hadisi konuyu tamamen özetler ve Hak türlü suretlerde kendini izhar eder. Bu nedenle, ‘O, her gün yeni bir şe’ndedir.’(Rahman/29)

Ankara, 2022

GİRİŞ

“O, yaratan (hâlik), yoktan var eden (bâri), şekil veren (musavvir) Allah’tır. Güzel isimler O’nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O’nu tesbih eder. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Haşr/24)

Haşr sûresinin son ayetinde hâlik, bâri ve musavvir esmaları birlikte zikredilmiştir. Bu esmalar yaratmanın birbirini takip eden üç safhasını ifade etmektedir. Hâlik; yaratılacak şeyin bütün ayrıntılarını bilip takdir eden, bâri; onu fiilen meydana getiren, musavvir de; şekil veren, tasvir ederek ve nesnenin kendine has özelliklerini verip işlevsellik sağlayan anlamlarına gelir. Bu çalışmamızda, Muhyiddin Arabi Hazretlerinin Fütû’ât-ı Mekkiye eserinin 32. Sifirinde yer alan Halk ve Emir Mertebesi (el-Halık İlâhi İsmi), Bari Olmak Mertebesi (el-Bari İlâhi İsmi) ve Tasvir Mertebesi (el-Musavvir İlâhi İsmi) bölümleri esas alınmıştır. Diğer yandan Şeyh’in en temel doktrini olan “Evrenin aslı hayaldir” hükmünden hareketle, eserlerinde de ifade ettiği hakikat ve marifet ilmi içinde yer alan “Hayal İlimleri” detaylarıyla ele alınacaktır.

Genellikle az bilinen, ancak hayatımızın neredeyse tamamını kuşatan, hatta bir müminin çok iyi bilmesi ve idrak

etmesi gereken en temel konuların başında “Hayal” gelir. Bu konu tevhid bakış açısıyla idrak edilemezse sünnetullah sistemi de tam anlaşılamaz. Hatta bu noktada Allah’ın sistemini sorgulayanlar çıkabileceği gibi, kendi zihinlerinde inşa ettikleri Yaratıcılarını suçlama yoluna gidenler bile olabilir. Bu nedenle ilk aşamada anlaşılmaz görünen, ancak tefekkür edildiğinde cümlemize rahmet vesilesi olmasını niyaz ettiğim bu konuyu, idraklerinize sunuyorum.

Bilhassa Fütuhat adlı eserinde; Şeyh, hayal ve misal âlemi hakkında bizlere gayet doyurucu bilgiler vermektedir. Bu konuda özel bir bölüm bulunmakla birlikte, geniş bir kapsam alanına sahip olduğu için farklı bölümlerde ve farklı eserlerinden de alıntılar yapılarak “*Hakikat ve Suretlerinin*” her yönüyle kavranması ve anlaşılması hedeflenmiştir. Şeyh, konuyu hazır ve kolay bir şekilde sunmaktan ziyade; sanki bir yapboz içinde manzaranın tamamını görebilmemiz ve eksik parçaları bulup tamamlamamız için bu bilgileri farklı yerlere serpiştirmiş görünmektedir. Diğer bir ifadeyle; sanki hazine haritasının koordinatları verilmiş, bu yolla hazinenin bulunması ve hedefe varılması arzulanmıştır.

Genel anlatım ve izahatta Haşr suresinin son ayetindeki üç esmadan (halik, bari, musavvir) hareketle, hayal ilmi ve onun muhtevasındaki ifade ve anlatımlar her bir konuyu destekleyici mahiyette açılmış, eksik bir konu bırakılmamaya çalışılmıştır. Bu sayede; konunun tüm veceleriyle anlaşılması hedeflenmiştir. Dip notlar nadiren verilmiş, okuyucunun dikkatini bölmek adına, gerekli açıklamalar mümkün olduğunca kısa olarak konuların içinde belirtilmiştir. Konuların aktarımı sırasında Hakk’ın Sureti insan, insanın yaradılış mertebeleri, hayal ve misal âlemleri, ruyet, rüya, gölge, suretler, hicap, örtü, perdeler

gibi konulara da girilerek, örnek vak'alarla okuyucuya aktarılmıştır. Konu ve izahatlar; Kuran ve hadis çizgisinden ayrılmadan Muhyiddin Arabi Hazretlerinin bakış açısı ve değerlendirmeleri esas alınarak yapılmıştır.

Kitabın içeriğindeki konuların bölümler arasında geçişli ve bağlantılı olarak verilmesi, yer yer konuyu netleştirme adına tekrarlar ve alıntılarla pekiştirme yöntemi bilhassa kullanılmıştır. Bu nedenle, okuyucunun tekrara düştüğü hissi alması gayet doğaldır. Ancak her bir anlatım, diğer konuya bir bağ ve ilave niteliğinde olup, yeni bir bilgiyi içermektedir. Sadece bir bölümün okunup anlaşılması yeterli kabul edilmemeli, tüm bölümler birlikte değerlendirilerek ele alınmalıdır. Bazı bölümler anlatım ve izah bakımından kimi zaman kapalı algılanabilir, ancak konunun bir bütün olarak ele alınıp istifade edilmesinde fayda görüyoruz. Bu noktada; okuyucularımız için bazı konuların anlaşılmasında zorluk çekilebilir. Hatta işin içinden çıkılmaz bir hal alabilir. Bu noktada okuyucu duraksamamalı, konunun diğer bölümlerde açıklığa kavuşacağını bilmelidir. Buna mukabil; bazı okuyucularımız açısından zaman zaman konular kolay anlaşılabilir, hatta daha farklı bilgilerin eklenebileceği düşünülebilir. Biz, bu derin tefekkür gerektiren çalışmadan, herkesin niyeti ve istidadı miktarınca istifade edeceği inancına sahibiz. Has bir gönül ve inançla başladığımız bu çalışmada Allah'tan amacımıza ulaşma yönünde dua ve niyazda bulunuyoruz. Başarı ve muvaffakiyet Allah'tandır. Her mükemmel görüşün, anlatımın ve anlayışın üzerinde daha mükemmel ve kâmil bir görüş bulunabileceği düşüncemizle, eksikliklerimizden dolayı Rabbimize sığınırız.